

Η ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Από Γιώργο Δ. Μπώκο
Προϊστάμενο Καταλόγων
της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας

Η παρουσίαση αυτή των θεμάτων και προβλημάτων που σχετίζονται με την αυτοματοποίηση της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος αποβλέπει στους ακόλουθους στόχους:

1. Να δώσει μια σαφή και πλήρη, κατά το δυνατό, εικόνα των απαιτήσεων στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνεται, στην ολοκληρωμένη της μορφή, η αυτοματοποίηση των λειτουργιών και υπηρεσιών της ΕΒΕ.
2. Να περιγράψει το σημερινό επίπεδο και τη μορφή χρησιμοποίησης ηλεκτρονικών υπολογιστών και αυτοματοποιημένων διαδικασιών στην ΕΒΕ, να εξηγήσει τη συλλογιστική της υιοθέτησης του συστήματος που χρησιμοποιείται και να αναλύσει τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά του.
3. Να διαγράψει τις δυνατότητες και προοπτικές που διανοίγονται αυτή τη στιγμή σε ό,τι αφορά την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος αυτοματοποίησης της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος.

Η δομή της όλης παρουσίασης που ακολουθεί, κατά συνέπεια, ανταποκρίνεται στους τρεις αυτούς επιμέρους άξονες του θέματος.

A. Η αυτοματοποίηση της ΕΒΕ: προϋποθέσεις και απαιτήσεις ενός ολοκληρωμένου συστήματος

Είναι απαραίτητο να ξεκαθαρισθεί από την αρχή αυτής της παρουσίασης ότι η ΕΒΕ δεν είναι μια αυτοματοποιημένη βιβλιοθήκη. Είναι μια βιβλιοθήκη, η οποία έχει προχωρήσει σε περιορισμένη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών για ορισμένες μόνο λειτουργίες της και η οποία αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή το θέμα μιας ολοκληρωμένης λύσης του μηχανογραφικού της προβλήματος.

Πριν από οποιαδήποτε συζήτηση για τις προϋποθέσεις και τις απαιτήσεις στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνεται η αυτοματοποίηση της Εθνικής Βιβλιοθήκης, πρέπει να απαντηθούν τα ερωτήματα που αφορούν το κατά πόσο αυτή η αυτοματοποίηση είναι αναγκαίο και δυνατό να γίνει. Η απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα αποτελεί πάγια αρχή για όσους ασχολούνται με τη μελέτη μηχανογραφικών προβλημάτων και δίνεται με την πραγματοποίηση μιας ειδικής

μελέτης, της γνωστής ως “**μελέτης σκοπιμότητας**”, η οποία και επιδιώκει, όπως και το όνομα της υποδηλώνει, να διαπιστώσει το κατά πόσο είναι δυνατή και σκόπιμη η αυτοματοποίηση ενός συγκεκριμένου χώρου. Η ανάγκη του να μελετηθούν και να απαντηθούν σωστά τα ερωτήματα αυτά, πριν από οποιαδήποτε ενέργεια για αυτοματοποίηση, έχει τονισθεί και εξακολουθεί, ίσως, να τονίζεται έντονα, στα σχετικά με την αυτοματοποίηση βιβλιοθηκών, δημοσιεύματα.

Τα ερωτήματα αυτά, όμως, είχαν, ουσιαστικά, αυτή τη σημασία και, κυρίως, αυτή τη μορφή την ηρωική εποχή της εισαγωγής του αυτοματισμού στις βιβλιοθήκες, όταν η σχετική εμπειρία ήταν ανύπαρκτη και ο αναγκαίος εξοπλισμός πανάκριβος. Σήμερα τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά. Υπάρχει μια τεράστια σχετική εμπειρία, πανίσχυρα και σχετικά φθηνά μηχανήματα, δοκιμασμένα προγράμματα και, τέλος, καθιερωμένα σχετικά διεθνή πρότυπα. Υπάρχει, ακόμη, το δεδομένο της πραγματικά τεράστιας εξάπλωσης του αυτοματισμού στο χώρο των βιβλιοθηκών, τουλάχιστον στις περιοχές του Δυτικού κόσμου. Αυτό το τελευταίο δεδομένο είναι ιδιαίτερα σημαντικό, αν σκεφθούμε ότι ο διεθνής χώρος, στο πλαίσιο του οποίου κινούμεθα και εργαζόμαστε ως επαγγελματίες βιβλιοθηκάριοι, τείνει να αλλάξει ριζικά τις μεθόδους και τα εργαλεία της δουλειάς του, καθώς και τη μορφή και τον τρόπο διακίνησης και χρήσης των δεδομένων και των προϊόντων αυτής της δουλειάς, δηλαδή των πληροφοριών.

Είναι χαρακτηριστικό, απ' αυτή την άποψη, ότι η συζήτηση των προβλημάτων που σχετίζονται με την εισαγωγή του αυτοματισμού στις βιβλιοθήκες, συζήτηση η οποία κυριαρχούσε στα επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια του χώρου μας πριν από μερικά χρόνια, έχει δώσει σήμερα τη θέση της σε πιο εξειδικευμένα προβλήματα σχετικά με τις νέες τεχνολογίες στο χώρο των βιβλιοθηκών. Η αυτοματοποίηση θεωρείται και είναι πια πραγματικότητα για το χώρο των βιβλιοθηκών. Το ερώτημα σήμερα, κατά συνέπεια, δεν είναι τόσο αν μια βιβλιοθήκη πρέπει να αυτοματοποιηθεί ή όχι. Το ερώτημα είναι, κυρίως, **πώς** πρέπει να αυτοματοποιηθεί.

Αυτή η πραγματικότητα ισχύει, πολύ περισσότερο, για την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, κεντρική βιβλιοθήκη της χώρας με σημαντικές εθνικές και διεθνείς υποχρεώσεις. Για την Εθνική Βιβλιοθήκη δεν τίθεται, σήμερα, το ερώτημα αν πρέπει να αυτοματοποιηθεί ή όχι. Δεν τίθεται αυτό το ερώτημα γιατί αν δεν αυτοματοποιήσει τις λειτουργίες της:

- Δε θα είναι σε θέση να συνεργασθεί και να ανταλλάξει δεδομένα με άλλες εθνικές ή άλλου είδους βιβλιοθήκες και κέντρα πληροφό-

ρησης τόσο στο διεθνή όσο και στον εθνικό χώρο. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, μέλος της οποίας είναι η Ελλάδα, ενεργοποιεί προσεχώς ειδικό πρόγραμμα δράσης για την προαγωγή της χρήσης νέων τεχνολογιών στις βιβλιοθήκες της Κοινότητας. Δημιουργείται, έτσι, και ολοκληρώνεται ένα περιβάλλον, στο οποίο η Ελλάδα πρέπει να φροντίσει, έγκαιρα, να προσαρμοσθεί, γιατί διαφορετικά θα είναι υποχρεωμένη να αντιμετωπίσει μια ιδιαίτερα οδυνηρή απομόνωση.

- Δε θα είναι σε θέση, με τα σημερινά δεδομένα, να αναπτύξει στοιχειώδεις και απολύτως απαραίτητες για τη χώρα υπηρεσίες, όπως είναι, για παράδειγμα, η έκδοση της Εθνικής Βιβλιογραφίας ή η δημιουργία εργαλείων όπως είναι ο συλλογικός κατάλογος του υλικού των ελληνικών βιβλιοθηκών.
- Δε θα είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει τα σύγχρονα προϊόντα στο χώρο της πληροφόρησης, τα οποία, όλο και περισσότερο, θα παράγονται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και θα απαιτούν για την εκμετάλλεσή τους τις νέες αυτές τεχνολογίες.

Η ανάγκη, κατά συνέπεια, να προχωρήσει στην ολοκληρωμένη μηχανογράφησή της είναι πραγματικά έντονη για την Εθνική Βιβλιοθήκη.

Όσο όμως αναγκαία και επιτακτική και αν είναι η εισαγωγή της αυτοματοποίησης και όσο και αν δεν έχει πλέον νόημα η συζήτηση για τη σκοπιμότητα ή όχι μιας τέτοιας απόφασης, άλλο τόσο είναι πραγματικά δύσκολο να προχωρήσει κανείς σωστά προς αυτή την κατεύθυνση. Η δυσκολία αυτή, που ισχύει για κάθε μηχανογραφική εφαρμογή, ισχύει πολύ περισσότερο για τις σχετικές εφαρμογές στο χώρο των βιβλιοθηκών. Και ισχύει ακόμη περισσότερο στην περίπτωση βιβλιοθηκών όπως η Εθνική, οι αποφάσεις και οι επιλογές της οποίας πρέπει, απαραίτητα, να παίρνουν σοβαρά υπόψη τόσο τη διεθνή, όσο και την πραγματικότητα, τις απαιτήσεις και τις ανάγκες του εθνικού χώρου. Το πρόβλημα αυτό παρουσιάζεται πολύ περισσότερο έντονο στην Ελλάδα, δεδομένου ότι εκεί η μηχανογράφηση των βιβλιοθηκών δεν έχει ακόμη, ουσιαστικά, ξεκινήσει και, κατά συνέπεια, δεν υπάρχει η παραμικρή σχετική προεργασία. Για να είναι σε θέση, επομένως, η Εθνική Βιβλιοθήκη να προχωρήσει στην αυτοματοποίησή της πρέπει να πάρει αποφάσεις και να προχωρήσει σε επιλογές, οι οποίες δε θα δημιουργούν προβλήματα και οι οποίες, αντίθετα, θα διευκολύνουν τη μεταξύ των ελληνικών βιβλιοθηκών συνεργασία.

Τα προβλήματα που πρέπει, κατά συνέπεια, να επιλυθούν είναι πολλά και αφορούν τόσο θέματα γενικότερης σημασίας (όπως, για παράδειγμα, το format που πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την

εισαγωγή των στοιχείων στον Η/Υ) όσο και θέματα της ίδιας της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Τα προβλήματα αυτά βέβαια δεν είναι δυνατό να συζητηθούν στο πλαίσιο αυτής της παρουσίασης. Εκείνο όμως που αξίζει να αναφερθεί, σύντομα, εδώ είναι οι γενικότερες απαιτήσεις στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνεται το μελλοντικό μηχανογραφικό σύστημα της ΕΒΕ, προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθεί τόσο στις εσωτερικές ανάγκες της βιβλιοθήκης, όσο και στις γενικότερες εθνικές και διεθνείς υποχρεώσεις της.

Ένα ολοκληρωμένο αυτοματοποιημένο σύστημα για την ΕΒΕ, άσχετα από τη συγκεκριμένη μορφή του, καθώς και τη διαδικασία και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής του πρέπει να ανταποκρίνεται, **τουλάχιστον**, στις ακόλουθες απαιτήσεις:

- Να εξασφαλίζει την ενιαία μηχανογράφηση των λειτουργιών της ΕΒΕ στη βάση της δημιουργίας και από κοινού εκμετάλλευσης μιας ενιαίας βιβλιογραφικής βάσης δεδομένων.
- Να έχει τη δυνατότητα, από την άποψη του όγκου των αρχείων που μπορεί να αποθηκεύσει και να διαχειριστεί, αλλά και από την άποψη της ταχύτητας επεξεργασίας που μπορεί να εξασφαλίσει, να υποστηρίξει τη δημιουργία, διαχείριση και χρήση μιας ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων της ελληνικής εθνικής βιβλιογραφίας.
- Να παρέχει τη δυνατότητα υποστήριξης ενός αυτοματοποιημένου συλλογικού καταλόγου των ελληνικών βιβλιοθηκών.
- Να παρέχει, τέλος, τη δυνατότητα διασύνδεσης και ανταλλαγής βιβλιογραφικών δεδομένων με άλλες βιβλιοθήκες και υπηρεσίες πληροφόρησης τόσο του ελληνικού χώρου, όσο και του εξωτερικού.

B. Παρούσα κατάσταση

Όσα αναφέρθηκαν παραπάνω αποτελούν τους πολύ γενικά διατυπωμένους στόχους και τις βλέψεις της ΕΒΕ σε ό,τι αφορά τη μελλοντική ολοκληρωμένη μηχανογράφηση των λειτουργιών της. Ένα ερώτημα που, ενδεχομένως, προκύπτει απ' όσα έχουν αναφερθεί παραπάνω και που θα ήταν σκόπιμο να απαντηθεί εδώ είναι το γιατί η Εθνική Βιβλιοθήκη δεν έχει προχωρήσει ακόμη σ' αυτή την αναγκαία και επιθυμητή ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του μηχανογραφικού της προβλήματος. Οι λόγοι είναι, κυρίως, δύο:

1. Οι σοβαρές γραφειοκρατικές και διαδοχικές διαδικασίες αιτήσεων και εγκρίσεων που έχει καθιερώσει το ελληνικό Υπουργείο Προεδρίας, προκειμένου να προβεί μια ελληνική

δημόσια υπηρεσία στην προμήθεια προϊόντων πληροφορικής. Οι διαδικασίες αυτές δικαιολογημένα επιβλήθηκαν κάποτε, μια και δαπανήθηκαν σημαντικότερα ποσά για την προμήθεια υπολογιστικών συστημάτων, χωρίς την απαραίτητη μελέτη των σχετικών προβλημάτων, με αποτέλεσμα τα συστήματα αυτά να παραμείνουν αχρησιμοποίητα. Σήμερα, όμως, αποτελούν μια σημαντική τροχοπέδη στις σχετικές προσπάθειες, αν πάρει κανείς υπόψη του και τη γενικότερη έξαρση του γραφειοκρατικού προβλήματος στην Ελλάδα.

2. Η γενικότερη δυσκολία την οποία συνεπάγεται η εισαγωγή της αυτοματοποίησης σ' ένα συγκεκριμένο χώρο εργασίας. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι ακόμη και σήμερα, με τα πολλά χρόνια εμπειρίας στα θέματα αυτά, όταν ο ηλεκτρονικός υπολογιστής τείνει να γίνει εργαλείο της καθημερινής μας ζωής, η εισαγωγή της αυτοματοποίησης δεν είναι εύκολη υπόθεση. Σημαίνει πριν απ' όλα μια γενικότερη αλλαγή των διαδικασιών, της ροής της εργασίας και, γενικότερα, του τρόπου με τον οποίο έχουμε μάθει να εργαζόμαστε. Σημαίνει επίσης ότι είμαστε υποχρεωμένοι να εξοικειωθούμε και να μάθουμε να εργαζόμαστε με νέα εργαλεία, τα οποία έχουν διαφορετική λογική και διαφορετικές απαιτήσεις από το χρήστη τους. Μια βιαστική και χωρίς την απαραίτητη προετοιμασία προσπάθεια για την αυτοματοποίηση της εργασίας μας θα μπορούσε να οδηγήσει σε σοβαρότατη και, ενδεχομένως, καταστροφική αναστάτωση. Όσο μεγαλύτερος και με περισσότερες διαδικασίες είναι ο χώρος που επιχειρεί να μηχανογραφηθεί, τόσο σοβαρότερος παρουσιάζεται ο κίνδυνος αυτός.

Η Εθνική Βιβλιοθήκη άρχισε να αντιμετωπίζει ουσιαστικά το πρόβλημα της αυτοματοποίησης των λειτουργιών της από το 1984. Την εποχή εκείνη γνώριζε ότι οι γραφειοκρατικές διαδικασίες για την ολοκληρωμένη αυτοματοποίησή της θα ήταν εξαιρετικά χρονοβόρες. Γνώριζε, επίσης, ότι το προσωπικό της δε διέθετε την παραμικρή σχετική εμπειρία και, βέβαια, δεν της ήταν δυνατό να προσλάβει νέο προσωπικό. Παράλληλα γνώριζε ότι η φύση και η οργάνωση της εργασίας της, καθώς και τα προϊόντα που ήταν υποχρεωμένη να παράγει συνεπάγονταν την πολλαπλή επανάληψη, από διάφορους υπαλλήλους, της ίδιας, ουσιαστικά, εργασίας, της δακτυλογράφησης συγκεκριμένα των βιβλιογραφικών στοιχείων του υλικού που εισαγόταν κάθε χρόνο στη βιβλιοθήκη.

Ήταν φανερό ότι σ' αυτό ακριβώς το σημείο η χρησιμοποίηση ενός υπολογιστικού συστήματος θα μπορούσε να αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμη για τη βιβλιοθήκη, δεδομένου ότι θα της επέτρεπε να εξοικο-

νομήσει ένα σημαντικό αριθμό εργαζομένων και ιδιαίτερα σε μια εποχή κατά την οποία οι δυνατότητές της για αύξηση του εξαιρετικά περιορισμένου προσωπικού της ήταν, και εξακολουθούν βέβαια να είναι, ανύπαρκτες. Το μόνο σύστημα προς το οποίο θα μπορούσε τότε να προχωρήσει η ΕΒΕ, χωρίς να υπόκειται στις χρονοβόρες διαδικασίες του Υπουργείου Προεδρίας ήταν ένα σύστημα βασισμένο σε microcomputers και προορισμένο να αντιμετωπίσει συγκεκριμένες μόνο λειτουργίες και ανάγκες της βιβλιοθήκης.

Η βιβλιοθήκη αποφάσισε να προχωρήσει άμεσα σ' αυτή τη λύση για τους ακόλουθους λόγους:

1. Η εγκατάσταση του συστήματος θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί σχετικά γρήγορα.
2. Θα υπήρχε ένα σημαντικότατο κέρδος για τη βιβλιοθήκη από τους εργαζόμενους που θα απελευθέρωνε.
3. Θα είχε ως συνέπεια την ομαλή εξοικείωση του προσωπικού με τους υπολογιστές και τη χρήση τους σε εφαρμογές βιβλιοθηκών.
4. Θα πρόσφερε στη βιβλιοθήκη τη δυνατότητα να αποκτήσει σημαντική εμπειρία σε ό,τι αφορά την όλη διαδικασία και τα προβλήματα εισαγωγής και χρήσης υπολογιστικών συστημάτων.

Παράλληλα η ΕΒΕ επρόκειτο να κινήσει τη διαδικασία για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος της αυτοματοποίησης.

Το σύστημα που χρησιμοποιεί σήμερα η ΕΒΕ εξυπηρετεί τις ανάγκες και τα προϊόντα που πρέπει να παράγουν δύο από τα τμήματά της: το Τμήμα Εισαγωγής και το Τμήμα Καταλόγων. Σύμφωνα με τη διαδικασία που ακολουθείται σχετικά, το υλικό εισάγεται στο Τμήμα Εισαγωγής και αφού υποστεί εκεί την αναγκαία επεξεργασία, συνεχίζει την πορεία του προς το Τμήμα Καταλόγων. Στο Τμήμα Καταλόγων το υλικό υφίσταται, διαδοχικά, την αναγκαία επεξεργασία στα Γραφεία Περιγραφικής Καταλογογράφησης, θεματικής Καταλογογράφησης και Ταξινόμησης. Στη διάρκεια αυτής της διαδρομής του υλικού το κάθε Τμήμα ή Γραφείο προσθέτει στα έντυπα που επεξεργάζεται τα στοιχεία για τα οποία είναι υπεύθυνο.

Όπως φαίνεται, παραστατικά, στο σχετικό διάγραμμα διακίνησης του υλικού, (βλ. σελ. 66), το Τμήμα Εισαγωγής είναι υπεύθυνο για το είδος και τον αριθμό εισαγωγής της κάθε βιβλιογραφικής μονάδας, καθώς και για το λογοτεχνικό είδος στο οποίο πρέπει να καταταγούν τα ελληνικά λογοτεχνικά έργα. Η τελευταία αυτή αρμοδιότητα, κάπως περίεργη για ένα τμήμα εισαγωγής, σχετίζεται με (μια ειδική

υποχρέωση του Τμήματος Εισαγωγής της Εθνικής Βιβλιοθήκης, του να ετοιμάζει, δηλαδή, κάθε χρόνο, τον κατάλογο των λογοτεχνικών έργων της προηγούμενης χρονιάς που έχουν εισαχθεί στη βιβλιοθήκη. Ο κατάλογος αυτός χρησιμοποιείται από μια ειδική επιτροπή του Υπουργείου Πολιτισμού για την απονομή των ετήσιων λογοτεχνικών βραβείων.

Το Τμήμα Καταλόγων είναι υπεύθυνο για τα δεδομένα της βιβλιογραφικής περιγραφής του εντύπου, για τις θεματικές επικεφαλίδες που αποδίδουν το περιεχόμενό του και για τον ταξινομικό του αριθμό. Όταν περατωθούν όλα τα στάδια επεξεργασίας, το κάθε έντυπο, συνοδευόμενο από ένα δελτίο, στο οποίο αναγράφονται όλα τα παραπάνω στοιχεία, φθάνει στο χώρο της πληκτρολόγησης, όπου όλα αυτά τα στοιχεία πληκτρολογούνται και εισάγονται στον υπολογιστή μία και μόνη φορά. Από τη μοναδική αυτή πληκτρολόγηση των στοιχείων του κάθε εντύπου παράγονται, με διαδοχικές εκτυπώσεις, τα εξής προϊόντα:

1. Δελτία για το δημόσιο κατάλογο της βιβλιοθήκης. Παράγονται, συγκεκριμένα, όλα τα απαραίτητα για τον κατάλογο δελτία (συγγραφέα, τίτλου, θεμάτων, κλπ.) έτοιμα για ταξίθηση.
2. Επισήματα με τον ταξινομικό αριθμό των εντύπων, τα οποία και τοποθετούνται στη ράχη και το εξώφυλλο των εντύπων.
3. Τα βιβλία εισαγωγής της βιβλιοθήκης (Κατά Νόμον Προσφοράς, Δωρεάς και Αγοράς).
4. Ο ετήσιος λογοτεχνικός κατάλογος του Τμήματος Εισαγωγής, ο οποίος αναφέρθηκε και παραπάνω.
5. Ο ετήσιος κατάλογος μεταφράσεων ξένων έργων στα ελληνικά, κατάλογος τον οποίο η βιβλιοθήκη έχει, επίσης, την υποχρέωση να παράγει κάθε χρόνο.
6. Ετήσιο βιβλιογραφικό δελτίο.

Με τη χρησιμοποίηση του συστήματος αυτού, το κόστος του οποίου (μηχανήματα και προγράμματα) σε σημερινές τιμές δεν ξεπερνά το 1,500,000 δρχ. η ΕΒΕ εξοικονομεί 7 περίπου εργαζομένους, το ετήσιο κόστος καθενός από τους οποίους ξεπερνά τα 2,500,000 δρχ.

Αν και το σύστημα αυτό έχει δώσει στην ΕΒΕ τη δυνατότητα να εξοικονομήσει ένα σημαντικότερο αριθμό ανθρωποωρών εργασίας, παρουσιάζει, ωστόσο, κάποια σοβαρά μειονεκτήματα, σχετιζόμενα με το γεγονός ότι υπήρξε μάλλον μια λύση ανάγκης, παρά μια λύση σωστή και ολοκληρωμένη. Τα μειονεκτήματα αυτά, συγκεκριμένα, είναι:

1. Το σύστημα εξασφαλίζει, απλά, τις αναγκαίες στην ΕΒΕ εκτυπώσεις, δεν είναι όμως σε θέση να προσφέρει άλλες, αναμενόμενες από τέτοια συστήματα υπηρεσίες (π.χ. πληροφόρηση).
2. Το σύστημα χρησιμοποιείται από δύο μόνο υπηρεσίες της βιβλιοθήκης και δεν είναι δυνατό να αξιοποιηθεί από άλλα τμήματά της και για άλλες λειτουργίες.
3. Τα δημιουργούμενα αρχεία δεν είναι συμβατά με τα αποδεκτά διεθνώς formats εισαγωγής και ανταλλαγής βιβλιογραφικών δεδομένων, πράγμα που σημαίνει ότι θα είναι σχετικά δύσκολη η αξιοποίησή τους στο πλαίσιο της μελλοντικής μηχανογράφησης της ΕΒΕ.
4. Οι δυνατότητες του συστήματος δεν επιτρέπουν την αποθήκευση και διαχείριση μεγάλου όγκου αρχείων και, κατά συνέπεια, δεν επιτρέπουν τη δημιουργία μιας βάσεως δεδομένων που να καλύπτει περισσότερα από δύο χρόνια.

Εκτός από το παραπάνω σύστημα, το οποίο εξυπηρετεί τις καταλογογραφικές και εκτυπωτικές ανάγκες της ΕΒΕ, το Τμήμα Καταλόγων χρησιμοποιεί άλλη μία ξεχωριστή εφαρμογή, η οποία και αφορά την επεξεργασία των θεματικών επικεφαλίδων που χρησιμοποιεί η βιβλιοθήκη. Για τη δημιουργία του αλφαβητικού θεματικού καταλόγου της η ΕΒΕ χρησιμοποιεί ελληνικές θεματικές επικεφαλίδες, τις οποίες δημιουργεί χρησιμοποιώντας ως πρότυπο, κυρίως, τις αντίστοιχες θεματικές επικεφαλίδες της βιβλιοθήκης του Κογκρέσσου, αλλά και άλλα σχετικά βοηθήματα, όπως, για παράδειγμα, τις ιατρικές θεματικές επικεφαλίδες του MeSH. Με βάση αυτά τα βοηθήματα, κυρίως ως προς τις χρησιμοποιούμενες διασυνδέσεις, η βιβλιοθήκη δημιουργεί και χρησιμοποιεί το δικό της κατάλογο **ελληνικών** επικεφαλίδων.

Για όλες τις σχετικές εργασίες παραγωγής και διαχείρισης του καταλόγου αυτού το Τμήμα Καταλόγων χρησιμοποιεί ένα ειδικό πρόγραμμα, το οποίο αυτοματοποιεί την όλη διαδικασία και εξασφαλίζει την αυστηρή συνέπεια που είναι απαραίτητη στη δημιουργία και χρήση των θεματικών επικεφαλίδων και των αναγκαιών διασυνδετικών παραπομπών. Το πρόγραμμα, συγκεκριμένα, διαθέτει τις ακόλουθες λειτουργίες:

- Εισαγωγή νέων θεματικών επικεφαλίδων
- Διόρθωση θεματικών επικεφαλίδων
- Διαγραφή θεματικών επικεφαλίδων
- Εκτύπωση δελτίων για το θεματικό τμήμα του δημόσιου καταλόγου

- Εκτύπωση, σε μορφή βιβλίου, του θεματικού καταλόγου
- Εκτύπωση των αναγκαίων διαδοχικών συμπληρωμάτων του καταλόγου.

Η χρήση του προγράμματος αυτού έκανε δυνατό για το Τμήμα τον ουσιαστικό έλεγχο και τη σωστή διαχείριση ενός καταλόγου θεματικών επικεφαλίδων, ο οποίος υπερβαίνει σήμερα τις 20.000 επικεφαλίδες. Κάτι τέτοιο δεν ήταν δυνατό με τη μέθοδο των δελτίων που χρησιμοποιούσαμε παλαιότερα, οπότε οι ασυνέπειες στη χρήση των όρων και οι παραλείψεις στις διασυνδετικές παραπομπές ήταν σημαντικές.

Γ. Προοπτικές

Αυτό είναι το σημείο στο οποίο έχουν φθάσει σήμερα τα πράγματα, σε ό,τι αφορά την αυτοματοποίηση της ΕΒΕ. Εκείνο το οποίο απασχολεί τώρα τη βιβλιοθήκη είναι ο τρόπος με τον οποίο θα προχωρήσει στην ολοκληρωμένη μηχανογράφηση της. Ήδη η βιβλιοθήκη έχει την έγκριση του Υπουργείου της Προεδρίας για να προχωρήσει στη διεξαγωγή της αναγκαίας μελέτης σκοπιμότητας και ετοιμάζεται να προκηρύξει την ανάθεση της μελέτης αυτής.

Μια τέτοια μελέτη σκοπιμότητας δε γίνεται, βέβαια, για να απαντήσει στο αν η Εθνική Βιβλιοθήκη πρέπει ή όχι να μηχανογραφηθεί. Πρέπει όμως να απαντήσει στα ερωτήματα που αφορούν τις επιλογές που πρέπει να υιοθετηθούν, καθώς και τις διαδικασίες και το χρονοδιάγραμμα εισαγωγής της αυτοματοποίησης.

Η πορεία προς την αυτοματοποίηση δε θα είναι, βέβαια, εύκολη. Και οι δυσκολίες βρίσκονται, κυρίως, σε αδυναμίες και προβλήματα τόσο της ίδιας της βιβλιοθήκης, όσο και της ελληνικής βιβλιοθηκονομικής πραγματικότητας γενικότερα. Η σχετική εμπειρία είναι μεγάλη σήμερα, τα περισσότερα προβλήματα λυμένα, και οι οικονομικές δυσκολίες ενός τέτοιου εγχειρήματος σχεδόν ανύπαρκτες. Το πρόβλημα παρουσιάζεται στην έλλειψη της υποδομής που είναι αναγκαία για να υποδεχθεί και να εφαρμόσει τέτοια συστήματα. Είναι από αυτή την άποψη χαρακτηριστικό ότι το ειδικό πρόγραμμα της ΕΟΚ, το οποίο αναφέρθηκε στην αρχή αυτής της παρουσίασης, χρηματοδοτεί σε πολύ υψηλά ποσοστά (μέχρι το 80%) τις σχετικές δραστηριότητες. Πράγμα που σημαίνει ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να προχωρήσει στην εισαγωγή των νέων τεχνολογιών σχεδόν ανέξοδα. Το πρόβλημα είναι όμως αν αυτή τη στιγμή έχουμε την απαραίτητη υποδομή και είμαστε σε θέση να διαμορφώσουμε κατάλληλα προγράμματα και να διεκδικήσουμε τη χρηματοδότησή τους. Πράγμα που φοβούμαι ότι αυτή τη στιγμή δεν συμβαίνει.

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
ΓΙΑ ΤΗ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

